

Dnevnik Emilija Laszowskog
1914. – 1918.

1917. godina

3. I. Predsjedavao u zmaj. domu, društvenomu dogovoru B.H.Z.

6. I. Prisustvovao sam zmaj. zabavi u zm. domu. Pobratio se u 2²⁵ Svetislavom Stančićem,²⁷⁸ skladateljem pianistom. Uz Stančića konceritrali su Rosskamp (gusle).

7. I. U jutro se društvo razlazilo. Teška glava cio dan.

20. I. Popodne bio s dr. Deželićem na izletu u Dugomselu.

(Vidi: Putovanja)²⁷⁹

24. I. Prisustvovao dopodne poklonstvu i čestitkama novome banu. Na večer na zmaj. zabavi u zm. domu. Konceritrali Stančić, Fritz (Čelo) i Rosskamp.

25. I. Užasna dispozicij[a].²⁸⁰ Oskudica u novcu.

Koncem januara osjećam neku neugodnu zdravstvenu dispoziciju, slabinu.

29. I. Bio na objedu kod Miceka. Darovao mi 76 Kr.

10. II. Bolestan sam od influence. Nijesam mogao na večer poći na reviziju računa „Dobrotvora”.²⁸¹ Ležao sam.

11. II. Vrlo mi je zlo. Vrlo oskudno jedem, odakle inače da hranim familiju. Prilike postaju sve slabije.

12. II. Pošao sam malo u ured.

19. II. U užasnoj sam novčanoj neprilici. Moramo jesti, a nema novca. U jutro sam slab i ležim na divanu. Žena traži novac za hranu. Nemam. Nevjeruje. Razjario sam se i bacio sam zlatni sat u zid s riječima „Evo to mogu dati”.

Popodne sam taj razlupani sat prodao po zlataru Mesiću u Ilici, 2996.22 Kr!

²⁷⁸ Svetislav Stančić (1895. 1970.). Pijanist, skladatelj i glazbeni pedagog. Utemeljitelj tzv. Zagrebačke pijanističke škole.

²⁷⁹ Opis izleta nije sačuvan.

²⁸⁰ Ovdje stanje duha.

²⁸¹ Zagrebačko društvo Dobrotvor, u čijemu je radu Laszowski sudjelovao, osnovano je 1876. na inicijativu gradskoga vijećnika i prvoga predsjednika Društva Gjure Deželića. Društvo je imalo zadaću podupirati siromašnu djecu zagrebačkih pučkih škola bez obzira na njihovu spolnu, vjersku i drugu pripadnost, a sredstva su prikupljana prinosima članova, kamatama glavnice Društva, različitim darovima i drugim prihodima. Pomoć siromašnoj i nezbrinu-toj djeci uglavnom se odnosila na priskrbljivanje valjane odjeće i obuće. Djelovanje udruge imalo je prilično velika odjeka, tako da je već potkraj sedamdesetih godina 19. st. u njega bila učlanjena većina viđenijih Zagrepčana. Teško je sa sigurnošću tvrditi kada je Laszowski postao članom Društva. Prema sačuvanoj dokumentaciji može se reći da je u njemu bio aktivan od 1913., kada je bio biran i za zamjenika člana Revizijskoga odbora, a tu je dužnost obavljao i 1917. Nešto poslije postao je i članom Upravnoga odbora te je na toj dužnosti ostao sve do kraja života. U ovo je vrijeme, a zbog nagomilanih financijskih poteškoća, Dobrotvorbio više potreban Laszowskomu, nego li Laszowski njemu.

Tako sam otuđio moj zlatni sat, koji sam tako volio.

Isti dan slavio je „Dobrotvor” svoju 40 godišnjicu. Za odbor spremljena je večera u Zmaj. stanu. Predsjednik Dr. Deželić pozvao me na ovu večeru kao člana reviz. odbora.

U ½ 8 sjeli smo k stolu. Počeo sam jesti gulaš, kad najednom osjetim neku užasnu slabinu. Gucnuo sam malo vina (prije nit sam što jeo nit pio). Smučilo mi se. Pošao sam van. Jedva sam došo pred kuhinju kad me spopala besvjestica i srušio se na zemlju. Ne znam što se zbivalo. Podvornik Ivan Žarković vidio kako sam se srušio, prizvao Dr. Deželića i druge. Oni me polegoše na klupu u kuhinji i prizvaše brzo liječnika brata dr. Mil. Kovačevića. Skoro sat ležao sam bez svijesti. Došo sam k sebi nakon frotiranja i obloga mrzлом vodom.

Htjedoše me odvesti kući, nu nijesam se dao. Ostao sam kod večere dalje slab doista ali sam bio dosta veseo. Oko po noći pratio me podvornik Žarković kući. Jedva sam se svukao, ali opet se onesvijestio, što sam opazio kad sam došo k sebi i opazio da sam tek gornjim tijelom na krevetu i na polak obučenom noćnom košuljom. Upravo je kucala ura 3 sata u noći.

20. II. Vrlo sam slab, ostao sam ležati.

21. II. Isto. Micek me zove telefonom na objed. Supruga kazala Pauli, kako mi je bilo. Micek je u velikoj brizi za mene. Odredio je, da mi Paula šalje objed i večeru. Tako mi moj kuzen vrlo pomogao jer sam se mogao dobro hraniti i to tako obilno, da su samnom i djeca mogla se nasititi. Bog mu platio! Poslao mi i vreću brašna i nekoliko boca Malage²⁸² i Bordo vina.

22. II. Slabo. Ležim.

23. II. Isto.

24. II. Nešto bolje.

25. II. Pojavio se na tijelu neki osip, a na jeziku i u ustima nekake crne kao bobice. Prizvao sam dr. Schollera. On veli, da to nije pogibeljno. Čudno veli, slično škrobutu. Ispirao sam usta Hypermanganom.

26. II. Nešto bolje.

27. II. Osip i bobice u ustima nestaju.

28. II. Popodne izišao van. Prošetao se do zlatara Schöllera, gdje sam u nevolji prodao jednu zlatnu iglu i vjenčani prsten moje mame (amerikanski) za 30 Kr... Žalosno!...

²⁸² Vrsta grožđa, odnosno slatkoga vina od njega.

1. III. Osjećam se povoljno i jačim.

3. III. Poslije objeda posjetio Miceka, koji leži bolestan u krevetu. Zahvalio sam mu se na dobročinstvima u mojoj teškoj bolesti. Suznim okom saslušao moje riječi, pak mi darovao 500 Kr. „Tu imaš, potroši na se i dobro se hrani.” Bog mu pomogo!

11. III. Poslije podne otputovao sam sa sinom Nikicom brzovlakom na Rijeku ka kćeri Feodori na oporavak. Došli iznenada. Fedora i Vilko se veselili.

18. III. Bili svi na Trsatu i poslije kod Emanuela Bakarčića na Sušaku. Jeli kremšnite.

Jednom bila kod Fedore velika večera, na kojoj bili pozvani Kraja, direktor zadruž. banke sa suprugom i njegova šogorica Marija Horvat, supruga odvjetnika dr. Marijana Horvata, sina učiteljice Horvat, s kojom sam nekoć stanovao skupa u kući u Trenkovoju ulici. Bila to mila večera. Vrlo veselo i animirano. S Horvatovima kuhao sam 3 puta crnu kafu. Pričala mi o romanu „Alraune” od Ewersa.¹²⁸³

25. III. Osobnim vlakom u podne vraćao sam se s Rijeke kući. Vrlo teški rastanak između Nikice i moje unučice Melite. Boravak mi vrlo prijao. Dobro sam se oporavio. Potrošio 47.50 Kr.

26.-27. III. Boli me silno lijevo koljeno.

28. III. Predsjedao sam zmaj. sijelu u zmaj. domu. Proglasio sam redarstvenu dozvolu s obnovljenom djelovanju B.H.Z. Raspravljali o nabavi „Cistercitskog samostana”.

29. III. Došao je moj zet Vilko Gerersdorfer. Po podne s njim i Mirkom Supekom pošli u Črnomerec k Slavku Ferkoviću. Ondje smo dobro podareni i jeli izvrsno suho meso i palentu. Fino vino. Pred po noć smo otišli kući, samnom gore u stan pošo i Vilko i Supek, te smo u tišini pili crnu kafu, koju sam kuhao na mašini. Vilko spavao kod mene na divanu.

30. III. U jutro bjesnila Finika radi toga što sam Vilka i Supeka doveo u noći gore. Uvrijedila je Vilka. Tu sam se malo zaboravio i na prostote njezine sam ju kod odlaska s Vilkom batinom malo po stražnjici lupio...

1. IV. Svi moji zaboraviše na moj rođendan... Tako upriličila Finika...koja se mrči na mene.

3. IV. Bio sam popodne s Emilom i Pavlekom u Podsusedu.

²⁸³ Fantastični roman njemačkoga pisca Hansa Heinza Ewersa, prvi put objavljen 1911.

4. IV. Poslije podne pošao sam sa Zmajskim izletom: Dr. Krištof, Stj. Širola, Dr. Deželić, Ivo Muhvić u $\frac{3}{4}$ 3 vlakom do Zaprešića, a od onuda kolima upravitelja novovidvorskoga Šribara u Nove dvore (Jelačićeve). Tu smo razgledali grad sa Jelačićevim muzejem. Prekrasne uspomene na velikoga bana. Kod Šribara sjajna južina i grozno jako vino.

Razgledali smo i bolesne konje (Räude).²⁸⁴ Upoznao sam se s više oficira, koji su kod ovih bolesnih konja. Pobratio se s Šribarom.

Vraćali smo se Zagorskim vlakom. Dobili smo na put bocu vina. Na kolodvoru u Zaprešiću sastali smo se s dr. Jul. Domcem, sveuč. profesorom, s kojim smo našu poputbinu popili.

Kad smo stigli u Zagreb, odvezli smo se tramvajem do Pejačevićeva trga i pošli s Domcem u Zmaj. Ja sam se skoro udaljio jer sam imao dosta. Čujem da je Širola Domcu držao 18 govora...

5. IV. Predsjedavao zmaj. sijelu u Zmaj. stanu. Pitanj. Cistercit. samostana se raspravljalo.

9.-15. IV. Putovao službeno na Rijeku.

(Vidi: Putovanja)²⁸⁵

25. IV. U zmaj. stanu predsjedao glav. skupštini B.H.Z. Ponovno izabran na 5 godina velikim meštrom. Poslije glav. skupštine predsjedao odborskom sijelu, gdje konstituirao se upravni odbor B.H.Z.

27. IV. Dopodne vlakom putovao u zmajskom odredu: ja, Dr. Deželić, Surma, Frangeš, Premužić i kapet. Cvitaš u Oroslavje. Od Bračka kolima bar. Vranyczana u Oroslavje. Ondje na svečanom objedu i južini. Na večer u 8 s. otputovali smo natrag u Zagreb. Vrlo ugodan dan!

1. V. Popodne bio sam vlakom na izletu u Podsusjedu. Samnom moja djeca i prijatelj Marinković. Južinali kod Strunjaka(?). Bili na Gradini.

2. V. Držao sam u Zmaju predavanje o „Cistercitskom samostanu“. Zabava kasnije vrlo ugodna.

²⁸⁴ Parazitska bolest konja koja izaziva svrab i lezije na koži. Šuga.

²⁸⁵ Opis puta nije sačuvan.

8. V. Pod večer bio s Dr. Deželićem i starim Antom Kontakom kod Hajdukovića u Novoj Vesi 12. Ondje bili na improviziranoj večeri. Kontak je monogo pričao iz svojih mladih dana i o svojim putovanjima u inozemstvu kao tišlarski [...] ... Bili ondje do polnoći.

12. V. Na večer je moj mali Pavao otputovao s kuharicom Maricom Tuček u Đurđevac.

15. V. Pavao se vratio s Maricom u 1 s. u noći.

20. V. Bio sam s dr. Danom Gruberom, Stjep. Širolom i Miškom Pavličem na južini kod Stanka Rubina na Ilici. Južinali u vrtu. On nas je kao zmajeve pozvao.

22. V. Predsjedao popodne odbor. sjednici B.H.Z. Zaključili izdavati glasilo B.H.Z.

24. V. popodne bio s Nikicom i dr. Vel. Deželićem i njegovim malim sinovima u Sv. Šaveru(?). Južinali u Malinovoj gostioni.

25. V. Na večer otputovala je moja supruga sa Nikicom u Beč.

28. V. Na duhovski ponedjeljak otputovao sam s Dr. V. Deželićem u 5 s. u jutro vlakom u Bedekovčinu. Dočekala nas kola župnika i prijatelja zmaja Lojzeka Noršića.²⁸⁶ Kod njega smo sproveli cijeli dan vrlo krasno. Na objedu bilo lijepo društvo. Kod fruštuka sam se pobratio sa župnikom, a kod objeda sa Đurom pl. Bedekovićem i Fanikom, sestrom župnikovom. Vrlo bilo veselo...

Kad smo se u 8 s. na večer vraćali kući sastao sam se na kolodvoru u Bedekovčini sa Stankom Matićkom i njezinim mužem (Stanka rođ. Belošević).

Oko 11 s. u noći stigli smo u Zagreb.

29. V. Upoznao O (...) Čuića, nadpopa iz Duvna u Hercegovini. Došao je k meni u ured u poslu proslave 1000 godišnjice hrv. kraljevstva.

30. V. Na večer u zmaj. domu svečani domijenak u čast o. Mije Čuića. On je predavao „O 1000 godišnjici hrvatskoga kraljevstva“. Postao je zmajskim utemeljiteljem.

6. VI. Povratila se Finika s Nikicom iz Beča.

Na večer predsjedao zmaj. odbor. sijelu u zmaj. domu. Uredili 7 sekcija u Zmaju.

10. VI. Jutarnjim vlakom u ½ 8 otputovao s Velimirom Deželićem do Dugoga sela Križevaca i dalje u Sv. Ivan Žabno, gdje smo posjetili znanca apotekara Bogdana Marna. Kod njega smo bili na objedu i večeri. Vrlo veseli.

²⁸⁶ Vjekoslav Noršić (1880. 1953.). Povjesničar i svećenik.

Pobratio se s njegovom punicom Elsom Živko. Supruga vrlo ljubezna gospoja. Večernjim vlakom smo se vraćali kući.

14. VI. Popodne pod večer bio na konferenciji društva Plitvičkih jezera. Predsjednik dr. Janečak izvjestio o vrlo lošem stanju imućva društva. Veliki dugovi sve zapušteno. Rado bi da se sve proda.

20. VI. Otputovao sam sa mađarskim učenjakom dr. Imbrom Szenthpetery-em jut. vlakom u Veliku Goricu, gdje je proučavao turopoljske povelje Arpadove dobe. Objedovali smo u gostioni. Župnik Peterca, kod kojega smo se rad arkiva najavili, nije nas pozvao.

U 8 s. otputovali smo kući u Zagreb, Szenthpetery radi u zem. arhivu već više dana. U Vel. Gorici sam odpodne posjetio suca Fr. Bakarića, koji me počastio vinom...

24. VI. Otputovao sam u ½ 9 s. otputovao sam kao Zmajska deputacija: ja, dr. Ortner, dr. D. Gruber, dr. Deželić i Fr. Šaban u Krapinu. U vlaku smo sastali se sa sucem bratom Manzoniem Fr., kojega sam nagovorio, da pođe s nama.

Bili smo pozvani k župniku opatu Stj. Vukovinskom, da ga kao braća zmajevi brata pohodimo.

U Krapinu smo stigli u ½ 11 te pošli do župnika, kod kojega je bio i kanonik Gössl.

Pošli smo u Trški Vrh gdje je bilo prošanje. Bili kod mise. Služio Gössl. Poslije smo pošli k Pavlu Heraku na čašu vina, onda na objed u crkvenu kuću.

Bilo je veliko društvo na okupu. Objed bio sjajan i obilan, te je izmjenjeno mnogo zdravica Zmaju i pojedincima.

Na povratku na kolodvor oko 4 s. smo se navratili u župni dvor na čašu vina.

Vrlo smo veselo putovali. Kanonik Gössl putovao s nama. U Zaboku smo čekali od 6 ¼ 9. Tu smo se navratili u gostionu uz prugu ne daleko kolodvora. Dobro smo se zabavljali. Oko ½ 12 smo stigli u Zagreb.

Na Trškom vrhu pobratio sam se s opatom Vukovinskim.

28. VI. Dopodne posjetio je me u uredu potpukovnik (...) Kokotović. Došao je u predmetu svoga plemstva.

Popodne otputovao sam s njime i sinom mojim Emilom u Odru k župniku Anti Švariću. Pošli smo do plemića Pisačića, od kojega sam posudio plemićki list Kokotovića na prepis. Južinali kod Švarića.

Večernjim vlakom se vratili u Zagreb.

Danas je bio kod mene na objedu Hugo, brat gđice Helle Schlömmer, s kojim sam se pobratio. Na večer bio poručnik Egon Halle kod nas i s njime se pobratio. On je zaručnik gđice Schlömmer, koja kod nas stanuje. To je velika ljubav!

1. VII. Večernjim vlakom u 9 s. otputovao sam s familijom, gđicom Schlömmer i kuharicom Maricom do Koprivnice. Onamo smo stigli u 11 s. Smjestili smo se u čekao-nici. Užasna noć.

2. VII. U 5 s. u jutro krenuli smo dalje vlakom i u 7 s. prispjeli u Đurđevac. Tu smo pošli do Maričine sestre Cile Sedmak, i tu smo si priredili objed. Ja sam spavao na sjeniku, da se malo oporavim od užasne noći.

Poslije objeda zaprego je konje susjed, i mi smo našu prtljagu za ljetovanje spremili na kola, posjeli i mi i odvezli se na Mičetinački brijeg u vinograd roditelja naše kuharice.

Tu se je moja familija u drvenoj klijeti uredila za ljetovanje. Jedna mala sobica i veža. Okolina lijepa. Vrlo mi je tjeskobno bilo pri duši da će moja familija ljetovati u toj drvenjari, slamom natkritom i to još tako osamljeno. Nu umirivala me budnost moga psa Boxa.

Tako smo sobu i vežu zapremili provizornim krevetima na slami!

3. VII. Do podne šetao sa suprugom i konačno uređivao „ljetovalište“.

U 5 s. popodne pošao sam preko šume oprostivši se s familijom u Đurđevac, kamo sam stigao iza 1 ½ sata. U 7 s. krenuo sam iz Đurđevca vlakom u Koprivnicu, gdje sam

4. VII. u ¼ 1 u noći krenuo dalje put Zagreba. Stigao u Zagreb u ½ 3 u jutro.

5. VII. U jutro 8 s. otputovao sam željeznicom u društvu s R. Frangešom i Ivom Muhvićem u Kostajnicu. U Sunji smo malo založili i oko ½ 12 stigli u Kostajnicu. Dočekao nas brat Anto Vugrin. Odvezli smo se na Novakovićevim kolima u Mečenčane, gdje smo razvidili rodni dom generala Borojevića, u svrhu postave spomenploče istomu. Ondje smo dobro založili i pili, što je sobom ponio naš brat Nikola Novaković, trgovac iz Kostajnice. Fotografisao kuću itd.

Povratili smo se u Kostajnicu, te smo večerali u Hotel Centralu. Pridružiše nam se dr. Jos. Mašek, dr. Tomljenović, Breiner, [...] Sračar(?). Vrlo smo bili veseli. Pošli smo pješke na stanicu. Kako je vlak imao zakašnjenje, uputio nas glavar postaje, da možemo se nešto okrepiti u gostioni naproti kolodvoru, ali da moramo ići preko dvorišta, jer su već bila vrata zatvorena.

Ja sam pošao u dvorište. U to vidim neku žensku i zapitam možemo li dobiti za založiti. Čuo sam samo „Puc, puc” i u isti čas navali na mene ogromni crni pas. Ja sam ga srećom zahvatio za gubicu te mu istu začepio, nu ta beštia me ipak ugrizla za desnu ruku.

Dalje nije grizo, jer sam ga kruto bio ražčepio mu gubicu. I Muhvić je doletio sabljom, ali u tmici on nije ufao udariti, da mene ne poseže.

Pošli smo opet na kolodvor, gdje mi je glavar iz priručne sanitetske kutije desinficirao ranu te mi sasvim valjano povezao. Oko 10 s. otputovali smo. Stigli smo u $\frac{3}{4}$ 11 u Sunju. Frangeš je pošao u neki „Hotel” (Vranić) spavati, dok sam ja s Muhvićem ostao u čekaonici. Tu je bilo grozne bagaže, bjegunaca, vojnika itd. Pjevalo se, bučilo cijelu noć.

6. VII. Oko 5 s. u jutro krenuli smo prema Zagrebu. Frangeš se tužio na uši i stjenice u svom „Hotelu”. Oko 9 s. stigli smo u Zagreb.

Odma u jutro pošao sam do dr. Vatroslava Schollera, koji je ranu na ruci pregledao i konstatovao nepogibeljnim. Prema svemu nije bilo infekcije.

8. VII.-31. VII. Putovao u Budimpeštu, Beč, Wienerneustadt Varaždin

(Vidi: Putovanja)

Putovanje naučno
u
Budimpeštu Beč Wienerneustadt Varaždin
8.-31. VII. 1917.

Moj rad oko izdavanja „Monumenta Habsburgica” iziskivalo je, da opet obidem arhive u Budimpešti i Beču. U to ime podijelila mi je Jugoslavenska akademija 11. VI. 1917. podporu od 800 Kr. koju sam i odmah podigao. Ujedno sam bio zamolio grad Zagreb, da mi i on podijeli potporu u svojstvu putovanja i sabiranja materijala za nastavak „Monumenta Zagrabiensia”.

Pošto sam 1. VII. otpremio obitelj na ljetovanje u Đurđevac na Mičetinački brijeg, spremao sam se na put.

8. VII. 1917. otputovao sam iz Zagreba u 9 s. u noći osobnim vlakom put Budimpešte. Vozio sam se u II. razredu, a meni nasuprot supruga prijatelja Ljudevita Tomšića, gđa Kristina Tomšić, rođ. Gavrilović. Ona je putovala u posjete k svojoj sestri, supruzi inženira (...) Minukusa(?) u Budimpešti.

Vagon je bio dupkom pun. Ja sam se nekako zgurio i pomalo spavao. Tu sam snivao nekaki užasan san, te sam se tako trgnuo i zarikao, da se je cijeli vagon zbunio.

9. VII. u ½ 9 (kišljivo) stigao sam u Budimpeštu. Oprostio sam se s gđom Tomšić te sam pošao da potražim stan. Na Barosstéru obišao sam sve hotele, nigdje ništa, dok nijesam pošao u Hotel Imperial. Tu sam sobu dobio br: 184 u IV. katu, ali tek sam mogao u nju poslije podne.

U kupaoni hotela sam se oprao i uredio te sam tamo u kavani fruštukao. Poslije sam pošao tramvajem u Budim i uspinjačom gore.

U ½ 11 stigao sam u državni arhiv. Tu sam se najavio drž. nadarkivaru dr. Csanky-u te dr. Pelzu koji je imao inspekciju. Počeo sam odmah raditi za moja djela. Radio sam do ½ 2.

Vratio sam se uspinjačom i omnibusom natrag u Peštu te sam u restauraciji Magyar Ház na Teréz utcza objedovao. 6 jela i čaša pive, kruh 3.80! Jeftino za ovo vrijeme. Prilično dobro.

Tu mi nanujavala jedna puca, ali ja sam ju poslao na pol ure...

Poslije objeda pošao sam u moj hotel, gdje sam u mojoj sobi spavao od 3 6 sati. Bio sam silno umoran od puta.

Južinao sam u kavani „Magyar Király” na Rakoczy ut.²⁸⁷ Šetao. Večerao u Imperialu. Poslije bio u kavani u istom hotelu. U 9 ½ lego sam spavati.

Kada sam polazio na objed uvidio sam požar na krovu velike i visoke palače „Csilag udvar” na uglu „F. Liszt utcza” i „Király utcza”. Od 1/2 do ½ 3 izgorio je cijeli krov. Vatra se je navodno porodila pod krovom uslijed kratkoga spoja u liftu. Bilo je ugodno gledati vještinu vatrogasaca. Silna strka ali i uzoran red. Stanari nijesu ni van iz kuće bježali.

Kada sam se spremao spavati osjećao sam se vrlo slabim, kašalj me mučio, a bio sam silno deprimiran. Neprestano svraćale su mi se misli na moju djecu i ženu koja borave pod slamnatim krovom u drvenjari... čuvao ih Bog!

Taj požar dao mi je misliti. Dugo nijesam mogao zaspati a bojao sam se stjenica...

10. VII. Dobro sam spavao. Stjenica za čudo nema. Koja li razlika od onog finog Park Hotela, gdje sam lane stanovao. Ustao sam u 7 sati. Kišljivo. Fruštukao u kavani u hotelu. Pošao na Budim. Radio u arhivu do ¾ 2. Objedovao na Magyar Ház. Malo spavao i radio. Južinao u kavani Matyas kiraly. Večerao u Emke Kaveház u Rakoczi ut. Tu sam večerao izvrsni Szekeley Gulyas. Poslije sam pio pivo u kavani u mom hotelu. Prošetao sam na kolodvor, gdje sam kupio novine „Riječ” i „Novosti”.

Tom zgodom sam se dobro orientirao za tramvaj u Budim. Br: 17, 33, 53 polaze s Baros téra preko Rakoczy ut Erzsébet híd do Lánc hída

²⁸⁷ Ispravno Rákóczi út.

U 9 s. spavat pošao.

11. VII. Vedro. Fruštukao u kavani u hotelu. Vozio se tramvajem br: 17 uokolo kere, ne ide pravo jer sam prerano izašao, već iza Budima. U arhivu radio sam do ½ 2.²⁸⁸ Objedovao u Magyar ház.

U hotelu prospao i radio. Počelo malo kišiti.

U 6 s. odvezao sam se u „Városliget” gdje sam šetao. Južinao u kavani „Andrassy”. Vozio se natrag u grad. Južinao opet u Matyas Kiraly. Odlučio sam se naime štediti ne večerati. Nu nekako sam bio gladan, te sam ipak u mom hotelu još jeo sir i pivo pio.

Još sam prešao preko u kavanu, gdje sam čitao novine i pio crnu kafu.

Tu sam u „Neues Wiener Tagblatt” od 11. VII, br: 188 čitao feljton „Frühling im Wippachtal”²⁸⁹ pisan od sestre Milene Preindlsberger Mrazović.²⁹⁰ Tu opisuje jednu navalu na Talijane, te među inim govori zapovjednik strojnih pušaka „Soldaten Magyaren!”

Jedan stari „Grenzoffizier sagt zu seinen Leuten: Passt auf ihr Helden mir scheint, die drussen werden uns brauchen, und wenn sie uns brauchen, werden sie uns auf das schlechteste Platzl stellen, und darauf könntts ihr auch was einbilden!”²⁹¹

Dakle Hrvati u najgore... ali ih u feljtonu ipak ne spominje...

12. VII. Vedro. Fruštukao u mom hotelu (Központi Imperial). Pošao tramvajem do Lauczy hida. Tu sam se sastao s činovnikom arkiva dr. Barany-em. S njim sam pješke preko nasada popeo se na Budim. Mnogo mi je pripovijedao o svom đakovanju i o dr. Milanu Šufflayu.

Radio sam u arhivu do ½ 1 sat. Dovršio sam prijepise iz „Benignae resolutiones Regiae” do 1564 († Ferdinanda I). Učinio dalje bilješke do 1568.

Oprostio sam se sa svima u drž. arhivu. Objedovao sam u Mágyarház-u. poslije kratkoga počinka, odvezao sam se na električnom [tramvaju] u Allatkert (zvjerinjak). Južinao sam ukavani „Park”. U 7 s. podigao [se] silan vjetar. Oblačina. Vratio sam se u grad.

²⁸⁸ Taj dan upoznao sam se поблиže s činovnikom arkiva dr. Belom Zaranyay-em. Govori hrvatski. U Zagrebu je gimnaziju završio. Brat mu je u Zagrebu arhitekt. (Izborna bilješka).

²⁸⁹ Proljeće u dolini Vipave.

²⁹⁰ Milena Theresia Preindlsberger (1863. 1927.). Književnica i pijanistica. Prva bosanskohercegovačka novinarka. Rođena je u bjelovarskoj obitelji Mrazović. Zbog očeva namještenja preselila se u Banja Luku, a zatim i Sarajevo.

²⁹¹ Jedan stari graničarski časnik kaže svojim ljudima: Pripazite, činite mi se junacima, i tamo vani trebat će nas, i kada će nas trebati, dobit ćemo najlošija mjesta, u to se možete kladiti.

Večerao sam u Szént István polgár étterem (Imperial). Menu 5 Kr. Dobro. Meni vis-a-vis kod stola večerala je neka modistica iz grada. Dakako par distance. Nije bilo drukčije, jer je prenatrpan bio lokal i ona tako prazno mjesto na mom stolu zauzela. Razgovarao sam s njome. Mnogo mi pripovijedala o svom poslu. Čini se, da je honetna ženska.

Poslije sam bio u kavani kod Imperiala, gdje sam pio crnu kafu.

Kako se vidi, vrtim se neprestance oko moga kvartira. Tu u kavani sam zabilježio ovo:

Pešta je, pak i ostane,
Kak je bila, vazda bu,
Letos je kak bila lane:
Isto budeš videl tu.
Pije se i jede hudo,
Po birtijah vsigde tam,
Troši ti se baš u ludo,
Maloko je sebum sam...
Šoci sebum saki vodi,
Šampus plaća rado njoj,
Kajti to je baš po modi,
Makar zutra zkukal: joj!

Otišao sam na kolodvor [i] u 11 s. u noći krenuo vlakom preko Marhegga²⁹² u Beč.

13. VII. U 8 s. u jutro stigao sam u Beč. Bio je lijep, vedar dan. Tramvajem sam se odveo u „Josefstadterstrasse“ 66, gdje sam se najavio mojoj punici. Odsjeo sam u njezinom stanu u Albertplatz 1, III. kat. Fruštukao u Kavani „Ingrisch“.

U ½ 10 otpočeo sam raditi u drž. dvor. arhivu na Minorithenplatzu. Tu me je potražio prijatelj pop Ivan Jakovčić. Radio sam do 1 sat. Objedovao sam u Johanneshof-u u Johannessgasse. Vrativši se u stan spavao sam do ½ 7 sati. Bio sam od noćnoga puta silno umoran.

S punicom sam pošao na južinu u kavanu „Josefstadt“ (naproti kazalištu), a poslije u kazalište „Josefstädter“. Davala se je dobra, vesela igra: „Wie fessle ich meinen Mann?“²⁹³

U ½ 11 legao na počinak.

14. VII. Lijepo, vedro. Fruštukao u stanu. Najme moja mi je punica dostavljala fruštuk sjajno od nje. Šetao do ½ 10.

²⁹² Ispravno Marchegg

²⁹³ Kako da privučem muža?

Potom sam radio u drž. arhivu do 1 sat. Morao sam prestati jer nisam više dobio novih isprava.

Objedovao sam u Johanneshof-u, a poslije pošao u Johann Strauss Gasse pred kuću 28, kamo sam urekao si sastanak s Jakovčićem. Hotjeli smo poći do dvor. tajnika Marijana Mažuranića, koji stanuje u rečenoj kući.

Do ½ 2 sjedio sam na klupi u „Alois Drasche” parku. Dosadno. Oko mene skaču djeca, vesele se, a ja čemu da se veselim. Ali ipak Beč je vendar Beč, ljepši i miliji od Pešte! Barem nema toliko ogavnih flundra! Barem se ne nameću. Ne vidim ih.

Pred rečenom kućom dočekao sam Jakovčića. S njim pošao u stan Mažuranića. Vrlo je to simpatičan čovjek, jaki Primorac. Ponudio nas vrsnim cigaretama. S njime smo pošli na južinu u kavanu „Elisabeth Brücke”. Tu smo se sastali s kolegom Mažuranića, dvor. tajnikom Emilom vitezom Otlan(?). Mali, debeli obrijani Čeh. Govori mnogo jezika, pak i hrvatski. Ima sijaset odlikovanja, jer se [od] nedavno nalazi u pratnji. Ne ide mu na tim putovanjima zlo. Sabire redove, dobre cigare i cigarete.

Svi smo sjeli u električnu te smo se svi odvezli u Jädlerdorf, gdje je Jakovčić u internirski logor Talijana odnjeo na popravak cipele. Dok se nije vratio čekali smo ga ostali u jednoj gostionici i pili vino. Vrativši se u grad smo se rastali. Večerao sam u Hammerlingshofu (Hammerling Platz).

15. VII. Vedro, sunce. Nedjela. Poslije fruštuka sam šetao i u kavani „Arkaden” doručkovao i čitao novine. Pošao sam u Oberzellerstrasse 8 k Jakovčiću na objed. Tamo i večerao izvrstan ričet. Poslije smo s njegovom gospodaricom Rezikom Kovačević pošli u neku gostionicu na „Landstrasse” i pili dobro pivo i vino. Onda smo pošli u kavanu „Josefstadt”, gdje smo ostali do 10 sati. Interesantno, mnogi randevui.

16. VII. Mutno. Sparno. U drž. arhivu radio od ½ 10 do ½ 2. Objedovao u Johanneshof-u. Doma spavao i radio do 5 s. Potom sam se odvezao u Wieden do kavane „Margarethen”, gdje sam imao dočekati Jakovčića. Sastali smo se u kavani u nadi, da tamo nademo vladinog savjetnika i kompozitora Viktora Parmu. Nu nijesmo ga našli. Vrijeme mutno. Vratio sam se kući, te sam večerao s punicom vis-a-vis njenoj trafici (Josefstadterstrasse 66) u gostioni Mühlhauser. Kiši. Rano lego spavati.

17. VII. Mutno vrijeme. Radio u drž. arhivu od ½ 10 do ½ 2. Objedovao u Johanneshof-u. U arhivu dovršio sam zbirku „Hungarica” do g. 1564.

U Johanneshof imao je po mene doći Jakovčić, ali nije došao do ½ 3 a tad sam otišao kući počivati i raditi. Pod večer pošao sam u kavanu „Arkaden”, gdje sam poslije 7 pio bijelu kafu. To mi je bila i večera.

18. VII. Vedar, sunčani dan. Od ½ 10 do ¼ 2 radio sam u drž. arhivu (Turcica, priredio za dalje Ungarischen Kriegsakten). Objedovao u Johanneshof-u. Poslije sam se odvezao u stan Jakovčića, pak smo zajedno s Rezikom i djecom odvezli se u 4 sata u Prater. Tu smo posjetili „Kriegshunde production“. Doista vrlo zanimljivo što sve psi u ratu obavljaju: izvidnice, straže, sanitetsku službu, napadaji na neprijateljske izvidnice itd.

Južinao sam u kavani „Habsburg“ u Rotenthurmstrasse te ponešto založio u jednom Automat Buffet-u u istoj ulici. Tu sam dočekao moju punicu s kojom sam večerao u istoj ulici u Rest. „Linde“.

Na večer pošao sam s njome u „Residenz-Theater“-u u istoj ulici. Prikazivala se vesela igra „Es wird ein Herrschaftsdienst gesucht“.²⁹⁴

Poslije kazališta bio sam s Jakovčićem, Mažuranićem i dr. Ottom u restauraciji „Grischke“ na Kolovratringu. Kasno došao kući nakon feieramta u 11 s.

19. VII. Mutno vrijeme. U drž. arhivu radio od ½ 10 do ½ 2. Objedovao u Johanneshof-u. Kod kuće spavao i radio. Južinao sam u kavani „Arkaden“. Tu sam u „Novostima“ od 15. VII. br: 198 i „Obzoru“ od 17. VII. br: 192 (jut. izdanje) čitao, da mi je gradsko zastupstvo zagrebačko dopitalo potporu za znanstvena istraživanja u predmetu „Monumenta Zagrabiensia“ u iznosu od 400 Kr., a honorar za djelo po arku 60 Kr. Večerao sam s punicom u rest. „Muhlhauser“.

20. VII. Mutno. Na putu u financijalni arkiv sastao sam se u Kavani „Fenstergucker“ na Kärntnerstrasse s Aurelom Türkom, koji je polazio s fronte kući. Suprugu mu Darinku nisam vidio, premda je bila s njime, još je pravila toaletu u hotelu. Ponovo sam fruštukao.

U financ. arhivu od ½ 10 1 sat. (Ungarische Registratur 1555. dalje. Imam doći do 1564.)

Objedovao sam u Johanneshofu. Ovamo je došao po mene Jakovčić. Po tom smo šetali i u Kavni „Arkaden“ zajedno južinali. Kasnije sam pošao s njime kući do njega, gdje sam večerao. Po tom smo se odveli u II. Bezirk u gostionu Hutter na vino. Pajzl! Kasnije smo bili u kavani „Josefstadt“. Dobro smo se zabavljali.

Došao jedan pop sa svojom (...), koju je pobrao na ulici. Kad ju je traktirao s kafom mrnjila se, nu, kad je zvaao Auffschnitt,²⁹⁵ tortu i vino, odmah postala ljubeznija i gladila ga po licu. Bilo amizantno.²⁹⁶ Kasnije su pošli vi-a-vis u Hotel „Weisser Hahn“ na posao...

²⁹⁴ Traži se rabota.

²⁹⁵ Nareske.

²⁹⁶ Amizantno, zabavano, ugodno.

21. VII. Mutno. Poslije fruštuka odvezao sam se električnom u Vordere Zollamtgasse do uprave lutrije, gdje sam za moju punicu obavio neki posao. Od ½ 10 do 1 s. radio u financijskom arhivu. Objedovao u Johanneshof-u.

Bio sam pozvan na policiju VIII. kotara radi predočjenja putnih isprava. Pošao sam onamo u 4 sata, ali nema činovnika! Sastao sam se dogovorno s Jakovčićem te smo potražili u Alleegasse 53 stan generala Rade Grba,²⁹⁷ nu nijesmo ga našli jer je na ljetovanju u Opatiji. Južinao u Kavani „Arkaden“, kamo sam radi hrvatskih novina zalazio. Tu me je našao Jakovčić, te sam s njime večerao u restauraciji W Gilly u Berggasse. Vrlo dobro jelo i vino. Poslije smo do ½ 11 sati bili u Kavani „Hammerling“ nedaleko moga stana. Tu je bila interesantna crnka konobarica.

22. VII. Lijepo. Vjetar. Nedjela. Poslije fruštuka odvezao sam se u Prater te posjetio „Kriegsausstellung“. Sjajna ratna izložba sve vrsti vojske. Ratni trofeji iz svjet. rata. Historički trofeji itd. Objedovao u Johanneshof-u.

U 2⁰⁵ otputovao sam s držav. kolodvora s punicom (brzovlakom) u Marchegg, k njezinom kuzenu Erhardu Fleischmannu. S kolodvora u Marcheggu u samo mjesto ima ¾ sata pješke. Pošli smo pješke. Fleischmann i supruga nas ljubezno dočekali i primili. Tamo južinali. Mene oboje pozvali u berbu. Fleischmann je gospodar i po zanatu pekar. Za vrijeme rata bio je denunciran i zatvoren. Mnogo se tužio na brata moje supruge Theodora.

Na kolodvor nas je odvezo na kolima. Tamo smo svi večerali... a moja punica plaćala. Ipak je taj bogataš mali šmucijan. Na kolodvoru u Marcheggu je za gotovo polovinu jeftinije nego u Beču. Nema gradskih poreza na meso i pića! U 9 ½ vratili smo se u Beč. Bio po tom s punicom u kavani „Hammerling“ do ½ 11.

23. VII. Lijepi dan. Obavio sam moju prijavu na policiji. Dovoljno bio moj željeznički certifikat s fotografijom.

Radio u financ. arhivu od ½ 10 1 sat. Objedovao u Johanneshof-u. Kod kuće počivao i radio. U 5 s. došao po mene Jakovčić te smo se odvezli u „Rochusplatz“, gdje smo u gostionu „Guter Hirt“ vrlo loše večerali. Poslije sam s Jakovčićem i Rezikom bio u kavani „Josefstadt“. Mnogo smo se tu smijali desperatnim licima palavarda,²⁹⁸ koje su uzalud čekale da budu aufgablovane.

²⁹⁷ Radovan Grba (1849. 1918.). Zavidnu vojnu karijeru započeo je u riječkoj Kadetskoj školi šezdesetih godina 19. st., 1904. promaknut je u podmaršala, 1908. imenovan kraljevskim tajnim savjetnikom, zapovjednikom 13. vojnoga zbora i zapovjedajućim generalom u Zagrebu, 1909. generalom pješastva i 1910. vlasnikom 78. pješačke pukovnije. Dvije godine poslije razriješen je zapovjedništva i 1913. umirovljen. Objavljivao je priloge o vojnoj povijesti Monarhije.

²⁹⁸ Vjerojatno prijetovnice, obmanjivačice.

24. VII. Vedar, lijepi dan. U financijskom arhivu radio od ½ 10 1 sat. Objedovao u Johanneshof-u. Po tom doma počivao i pošao k Jakovčiću na večeru. Poslije smo s Dr. Ottom bili kod Gyllija na vinu do feieramta.

25. VII. Lijepi dan. Radio u financijskom arhivu od ½ 10 1 sat. Objedovao u Johanneshof-u. Po tom doma počivao i radio. U 6 s. odvezo se s punicom grad. željeznicom s kolodvora „Josefstadt“ u Klosterneuburg. Na štaciji „Heiligenstadt“ čekali smo gotovo sat na priključak. U Klosterneuburgu večerali smo u „Stieftskelleru“. Kružili su aeroplani. Vratili se u Beč u ½ 11 u noći.

26. VII. Oblačno, sparno. Radio u financ. arhivu od 9 1 sat. Objedovao u Johanneshof-u. Počivao i radio doma. U 5 s. došao je k meni Jakovčić, te smo se dogovorili, da ćemo se u ½ 8 sastati kod Gyllija. Pošao sam ranije te sam u 7 ¼ sjedio na klupi pred votivnom crkvom i promatrao tu lijepu građevinu, koja postaje trošna, te je sa svih strana poduprta! Ruši se ruši zavjet...

Kod Gyllija smo večerali s dr. Ottom. Vrlo veselo i ugodno. (Oko 5 s. je kišilo)

27. VII. Vedro. Dopršio moj posao u financijskom arhivu, te sam od ½ 10 1 sat ondje radio. Objedovao u Johanneshof-u. Poslije podne odvezli smo se ja i Jakovčić željeznicom preko Klosterneuburga u Kritzensdorf, gdje se je Jakovčić nadao dobiti duhana. Mjestance vrlo lijepo, mnogo zelenila.

Večerao sam s punicom na Gürtlu vis-a-vis kavane Kirsch.

28. VII. Čajno. Pošto sam jučer dovršio posao u financijskom arhivu to sam od ½ 10 1 sat radio u državnom arhivu (Hofkammer protocolle 1529- isto što u Grazu u Stathalterei arhivu, pak Hungarica 1552-1558).

Kada sam polazio na objed u Johanneshof vidio sam na Kärntnericu, gdje stoji jedna uboga žena s dvoje male djece. Sve gladno... mole „Brod, Brod!“ Imao sam [sa] sobom (kako to sada mora biti u Beču, gdje se ne dobiva u gostionicama) komad kruha. Dao sam taj djeci. Kao gladna životinja počela su djeca gutati moj kruh.

Tad sam se sjetio, da je baš danas rođendan moga malog sinčića Nikole. Uzeo sam majku i djecu sa sobom u Johanneshof, te sam im svakom jedan menu dao dati. Ta blažena lica djece, to zadovoljstvo neda se opisati. Malo da nisam plakao. Pače sam i bljedoj, slaboj, izgladnjeloj majci dao 2^e vina. Koje li riječi zahvale, koje dobre želje meni i mojoj djeci. Od srca sam ih nahranio i dao im još 5 kruna.

Poslije sam kod kuće počivao i radio. Južinao sam u 7 s. u Kavani „Arkaden“.

Večerao sam s Jakovčićem i Dr. Ottom kod Gyllija.

29. VII. *Lijepi dan, ali vruć. Fruštukao kao obično doma. Žega me nasnubila, da sam na kolodvoru „Josefstadt” popio jedan špricer. S punicom povezo se tramvajem na južni kolodvor, gdje smo u „Südbahn-Restaurations” objedovali. U 12³⁰ krenuli smo zajedno u Wienerneustadt. Tu smo u Ungargasse 25 posjetili puničina kuzena Rudolfa Stöhra, činovnika južne željeznice. Koje li je to bilo veselje za njega i njegovu suprugu Miciku. Priredili su nam lijepu južinu. On je bio nervozan, te jedva podnaša svoje malo djetesce.*

Inače su oboje vrlo mili i dobri ljudi. Moj posjet kao da ih je i počastio. S njima smo posjetili Zrinsko-Frankopanski grob, gradski muzej i sve što je u svezi s Zrin.-Frankop. tragedijom. Kod njih smo i večerali. Mnogo me pozivali, da dođem na dulje vrijeme k njima.

Sproveli su nas na kolodvor. Punica je u 8 ½ otputovala natrag u Beč, a ja sam još dalje od ½ sata čekao. Stöhrovi, s kojima sam se i pobratio, čekali su dok nije i moj vlak krenuo poslije 9 sati. Toplo se oprostismo. Ja sam u noći jurio prema Gyekenyesu via Sopron.

30. VII. u 7 s. jutrom prispio sam sa zakašnjenjem u Gyekenyes. Kad smo ulazili u stanicu, kretao je već zagrebački vlak preko mosta. Nije hotio taj četvrt sata čekati. To je rivalitet M.A.V. s Južnom željeznicom...²⁹⁹

Fruštukao sam i morao sam čekati. Rekoše nam da ćemo do večera čekati na vlak. Nazdravlje!

Istim vlakom iz Beča, stigla je i Jela sa suprugom Gremerom (rođena Gaj, seastra Paule pl. Tomašić) u društvu sa Arkovima.³⁰⁰ Ja sam ju pozdravio i sve, ali da ovi plutokrati mi za čas okrenuše leđa. Lijepi ljudi!

Tu na kolodvoru upoznao sam se sa kćerkom koprivničkoga advokata Šierbaka. Otac joj je otišo dalje preko mosta, te se je kako [je] rekao, nadao kolima odvesti iz Drnja u Koprivnicu, gdje je imao silnu parnicu.

S gospojicom Šierbakovom sam se ugodno razgovarao.

Došao sam ja i još par oficira do glavarara postaje i molili ga, da nekako teretnim vlakom nas prije otpremi. I doista, dao je odredbu te su dva vagona pripeli na teretni vlak s kojim smo u 11¹⁵ dopodne krenuli put Zagreba. Užasna, spora vožnja, kao puž vukao vukao se vlak. Na svakoj postaji čekao bez kraja i konca.

²⁹⁹ Odnosno Mađarske državne željeznice (*Magyar Királyi Államvasutak*) s austrijskom željezničkom kompanijom *Osterreichische Südbahn*.

³⁰⁰ Vjerojatno obitelj zagrebačkoga poduzetnika i ugostitelja Antuna Arka.

31. VII. u 5 s. u jutro otputovao sam u Varaždin, da i ondje sabirem materijal za moja „Monum. Habsburg“. Stigao sam onamo oko ½ 10. Pošao sam odmah u grad. vijećnicu, gdje sam proučavao arhivalija gradska iz vremena Ferdinanda I. Pobilježio sam sve što sam našao, nadajući se, da će mi poslati na porabu u Zagreb. Julije Janković³⁰¹ koji je taj arhiv uredio, obećao mi pomoć.

Posjetio sam podžupana Ljudevita pl. Gaja [u] njegovom uredu. Objedovao sam u Hotel Novak, gdje sam bio zajedno s vel. županom Šteficom pl. Beloševićem. Posjetio sam i odvjetnika Nikolu dr. Pećornika. On mi je pokazao svoje interesantne zbirke. Vodio me još po gradu i pokazao neke znamenitosti. Popoldšnjim vlakom vraćao se kući. U Zagreb stigao oko 10 s. u noći. Posjetio Zmaj, oko pol noći lego spavati.

Moji se oko 1 s. u noći vratiše iz Đurđevca, gdje su pogorjeli. Poblize o tom požaru drugdje.

Putovanje stajalo 36.54 Kr.

31. VII. Oko 11 s. u noći stigao sam kući iz Varaždina. Lego sam u krevet.

1. VIII. Jedva sam malo zaspao, kada najednom čujem neki štropot u jedaćoj sobi. Ustao sam i uzeo revolver. U to čujem glas moje supruge i djece.

Pođem do njih. Svi izgledaju užasno smeteni. Pitam kako to da se vraćaju. Rekoše mi da im je ljetovanja dosta.

Vidim donesene su stvari, ali par kutija manjka. Vidim moju ženu u nekakim čudnim cipelama, djecu bosu i sve mi smrdi po paljevini. „Za boga što se dogodilo, zar vatra.“ Supruga i djeca uzeše plakati. Saznao sam, da su pogorjeli... Istom u jutro saznao sam nesreću, koju je prouzročio moj mali Emil... Hotio je pušiti i zapalio klijet. Izgorilo nam je u vrijednosti više tisuća kruna robe, odijela, posteljine, zlatnine...

Poblize u memoarima sina Emila.³⁰²

³⁰¹ Julije Janković (1856. 1919.). Arhivist i povjesničar. Gimnazijski profesor u Osijeku, Zagrebu, Rijeci te od 1886. do umirovljenja 1913. u Varaždinu. Jedan od utemeljitelja prvoga varaždinskoga hrvatskog pjevačkog društva Vila.

³⁰² Ova je recenica dopisana običnom olovkom, očito naknadno. O kakvim je memoarima riječ, jesu li ikada dovršeni i jesu li sačuvani, nažalost, nije poznato. Ipak, o tome je događaju saznala i šira javnost. Kratku su vijest, naime, donijele *Narodne novine* (br. 179, Zagreb 1917., str. 4). U članku pod naslovom „S ljetovanja. Pogorci“ autor (najvjerojatnije sam Laszowski) je zabilježio zanimljive detalje povezane s događajem. Tako je spomenuto da je mali Emil zgradu zapalio pokušavajući u poljskome zahodu pušiti cigaretu smotanu od novinskoga papira i vlasi kukuruznoga klasa, od koje je, nakon što je opekao prste i bacio smotuljak na pod, planuo čitav zahod, a vatra se preko ograde od suhoga granja i pruca ubrzo preselila i na samu klijet. U spašavanju stvari, navodno, pomogao je i pas Box, iznijevši iz zapaljene zgrade dva jastuka, poplun i cipelu. Šteta koju su pretrpjeli gosti poslije je procijenjena na oko 3000 kruna, a isto je toliko izgubio i vlasnik potpuno opožarene zgrade Stjepan Fuček.

5. VIII. U jutro u 8 s. otputovao sam vlakom s R. Frangešom do Vel. Gorice, gdje nas [je] dočekaio veliko gorički župnik Fran Peterca. S njime smo se odvezli u Dubranec. Između Ve. Gorice i Lomnice vidili smo po pašnjaku mnogo krepanih konja, koji su bili u t.z. konjskoj bolnici u Odri. Vele da od onih prave salame za frontu!...

U Dubrancu bilo proštenje B.D.M. sniježne. Mnogo gosti kod župnika, među inima Ivo Peršić nar. zastupnik, Janko Bedeković učitelj iz Dragonošca sa 2 kćeri itd. ...

Vrlo mnogo bilo naroda. Frangeš radio kostimne studije. Bilo je vrlo veselo. Pod večer vraćali smo se sa župnikom Švarićem, koji nas dao odvesti na kolodvor. Tu smo sa Bedekovićem i Peršićem u gostioni čekali na vlak. S ovima sam se tu pobratio. U ½ 11(?) sam bio doma.

6. VIII. Počeo [...] uređivati rukopis za Monum. Zagrabienisia XVI. vj.

9. VIII. Popodne bio s Dr. Deželićem u umjet. školi. Franjo nam pokazao model za Boroevićevu spomenploču koja danas dolazi u peć da se suši.

10. VIII. Petak. Poslijepodne otputovao sam juž. vlakom sa Stj. Širolom u Zaprešić k Vladimiru Mrzljaku, opć. bilježniku, u poslu njegovog plemstva. Ondje smo sjajno južinali. Zagorskim smo se vlakom vratili kući. S Mrzljakom se pobratio.

12. VIII. Popodne bio sam s djecom kod Slavka Ferkovića u Černomercu.

14. VIII. Popodne s Emilom i Ivom Muhvićem bio kod Ferkovića u Vrapču. Vozili se kući na kolima. Poslije smo bili u ludnici, tražili Cara upravitelja, ali nije bio doma. Danas bio Ante Vugrin iz Kostajnice u Zagrebu. Dogovarali o Boroevićevoj slavi u Mečenćanima.

18. VIII. U jutro digao sam kod gradske uprave 400 Kr. što mi ih je grad. zastupstvo 16. VII. kao potporu za putovanje u poslu sabiranja materijala za „Monum. Zagrabienisia“ dopitalo. Isto tako mi je za unapred dopitan honorar za 60 Kr. po arku (Novosti br: 198, Obzor br. 192). Ta potpora bila je namijenjena za gornji put u Peštu i Beč.

Na večer u 9 s. otputovao sam do Koprivnice. Tu čekaio cijelu noć u čekaonici.

19. VIII. U 5 s. u jutro krenuo sam dalje do Virja, kamo [sam] stigo oko ¾ 6. U Đurđevac.

21. VIII. u jutro vratio se u Zagreb.

(Vidi: Putovanja)

*Put u Virje Đurđevac Čepelovac
18.-21. VIII. 1917.*

Nesretni požar koji je zadesio moju familiju na ljetovanju u Mičetinačkom brijegu kod Đurđevca, naneseo mi je veliku brigu. Morao sam poći u Đurđevac, da malo smirim oštećenika i da se s njim kako tako nagodim glede otštete. Odlučio sam dakle da onamo otputujem.

18. VIII. otputovao sam noćnim vlakom do Koprivnice. Tu sam morao čekati do 5 s. u jutro slijedećega dana. U čekaonici krcatoj putnicima nekako sam uhvatio mjesto i tako sam se trapio i čekao. Odlučio sam ujedno da u Virju posjetim svog starog prijatelja Mirka Supeka nekoć factora tiskare Ante Scholza u Zagrebu. Inače zmajskog brata.

19. VIII. Poslije mučne noći, otputovao sam u 5 s. jutrom u Virje. Polako sam polazio u mjesto. Sve je još spavalo. Tek gdje gdje izlazile su kokoši iz svojih noćišta. Malo kasnije osvanuše pred kućama djevojke, koje su mele i čistile pred kućom. Bila je nedjela, a tad se redi cesta pred kućom. Kroz prozore vidio sam kako snaše prave toilete. Interesantno, ali kod nijedne ne manjka ličenja lica.

Križao sam sve ulice mjestom. Pošao sam do groblja i razgledao groblje. Ovo je veliko i vrlo uredno. Lijepi spomenici. Posjetio sam i grobnicu rađenu u formi male kapelice obitelji Totar, rođake moje prve supruge. Tu od nedavna počiva stari Edo³⁰³ Totar, za života veliki opozicionalec grupe Obzorove. Nekoć veliki prijatelj i korteš pok. dr. Frana Vrbanića, zastupnika kotara novigrad. Bio je za života vrlo vrijedan i čestit čovjek, radin, te si je stekao veliki imetak. Oženio je udovu Ludmilu Mirovec rođ. Relić (?),³⁰⁴ majku gđe Marije Gruber, supruge dr. Dane Gruber. S njom je imao samo sina Edu, koji momentalno boluje od živčevlja. Neženja je i nalazi se doma.

Za vrijeme rata napustili su Totarovi svoj veliki dućan.

Pošao sam k misi u župnu crkvu. Pogledao park sa spomenikom Ferdi Rusanu.³⁰⁵ Razgledao mjesto gdje je nekoć stajao grad Prodavić bana Mikca.

Poslije 7 s. šetao sam pred kućom Supekovom. Tada negda se vrata otvoriše, a jedna lijepa mlada djevojka počela spremati kuću. Dolje su prostorije Supekove gostione. Ušao sam i zamolio sam kafu, mlada frajlica mi sve lijepo priredila. Fruštukao sam i platio. Nije me poznala tko sam. Onda sam je zamolio, da javi ocu da je jedan i Zagreba došao ga posjetiti. Supek je dolje došao i bio vrlo veseo, kad me je vidio. Odma je alarmirao cijelu kuću. Došla je i supruga. Ona je sestra moga zeta Vilka Gerersdorfera.

Dakako, odma me zakapariše za objed. Dobar gablec raspoložio nas dobro.

³⁰³ Greška Laszowskoga. Bilo je riječ o Josipu Tottaru, trgovcu i veleposjedniku (umro početkom 1917.). Edo Tottar je bio sin, kako se to poslije u tekstu ispravno spominje.

³⁰⁴ Upitnik je izvorno zapisan u tekstu.

³⁰⁵ Ferdo Rusan (1810. 1879.). Ilirac i pučki pjesnik. Napisao je preko stotinu pjesama i budnica. Nositelj društvenoga i gospodarskoga napretka Podravine.

Oko 11 s. posjetio sam udovu Totarovu koja me vrlo ljubezno primila, i htjela me na objedu zadržati, nu žalibog sam morao odbiti s poziva Supekova.

Elegantna kuća. Red i dobra situiranost, vidi se. Krasan perivoj.

Objedovao sam kod Supeka. Bili vrlo veseli. Djeca me zvala „čika Emil“. Kao rod.

Popodne zaklao Supek janje, koje je ispekao na ražnju. Pod večer su na janjetinu došli mnogi gosti. Izvršno pečenje, dobro vino. Šteta, da nije bilo mog psa Boxa, da pojede krasne kosti. Supek obećao, da će mi sutra kad se vraćam iz Đurđevca, izručiti kosti na kolodvoru.

Dosta kasno smo legli. Oprostio se.

20. VIII. Ustao sam rano, jer sam u 6 s. u jutro morao biti na kolodvoru. Otišao sam a da me nitko ni čuo. U 6 s. krenuo sam vlakom i u 6²⁰ jutrom stigao sam u Đurđevac. Pošao sam do imućnog seljaka Ivana (...) koji me je dočekao na kolodvoru. Sjajan mi je priredio fruštuk (na izbor, kafu, kakao, mliječni šato, jaje). Poslije sam s njime otišao u Kotar. oblast gdje sam pretstojniku Tannhoferu preporučio njegov oprosni predlog za vojništvo.

Poslije sam kod Cile Sedmak (sestre moje kuharice Marice Fuček) bio na dogovoru sa Štefom Fučkom i njegovom ženom radi izgorjele kleti. Dogovorili smo, da ću ju izgraditi. To će mi raditi Ivan (...) za paušalni iznos od 1200 Kr. Po tom sam bio s pretstojnikom na pivi u jednoj maloj gostioni i na gablecu.

Objedovao sam kod Ivana upravo sjajno, gospodski. Bogata je to kuća. Mila mu je supruža, a dobri roditelji njezini. Izvršni gospodari.

Prije objedao došao je iz Čepelovca Ivan Kralj Kovač, bogati posjednik. Vrlo inteligentni čovjek, pače miješa latinske izraze u razgovor. (Naknadno sam doznao da ima 4[r.] gimnazije). Stariji je to čovjek. Rod Ivanov. Njegova kći Tereza je vrlo lijepa žena. Muž joj je na rumunjskoj fronti. Ima još ljepšu kćer od 18 godina.

Ovi me pozvaše popodne u svoj vinograd na južinu.

Poslije podne odvezao sam se s Ivanom i suprugom mu u Čepelovac, gdje smo posjetili Kralja Kovača u njegovoj punoj kući. Ponudio nas vinom. Pokazao svoje lijepo gospodarstvo. Odvezli smo se u njegov krasni vinograd u „Bele vine“. Krasan je odozgor pogled prema Dravi i preko na Mađarsku. Vidi [se] za lijepa dana i Pečuh. Nedaleko u šumi su razvaline grada.

Tu su priredili sjajnu južinu uz više vrsti dobra vina. Pjevali smo sve u šesnajst. Zabavljao sam se vrlo dobro s ovim dobrim ljudima. Naročito sa Kraljem i njegovom kćeri. Bilo i nešto zrela grožđa. U njegovoj klijeti sam se na vratima zapisao.

Krenuli smo kući. Vožnja do Čepelovca vrlo vesela. Samnom se vozila Tereza, vesela ženska. Oprostili smo se u Čepelovcu, gdje mi ruksak napuniše jabukama i šljivama.

U Đurđevcu napunio mi Ivan moj ruksak brašnom i raznim namirnicama (mlijeko, putar, kolači, meso, etc.), plaće nije hotio uzeti. Još i vreću oko 10 kila nulerice brašna donio mi na kolodvor. Pratila me je Ivanova supruga na kolodvor i još jedna njezina prijateljica. U ½ 8 krenuo sam u Koprivnicu. Tu sam gotovo sat i više čekao na priključak.

21. VIII. U ½ 1 u noći stigao u Zagreb.

NB. Na kolodvoru u Virju dočekala me kćerka i sin Supekov, koji mi izručiše za mog Boxa kosti od 2 janjca u paketu. Dišalo je sjajno!

22. VIII. Na večer bio sam u Zmaju na domijenku. Posjetila Zmaj Dalmatinka gđa Carmen Matic, rođ Spalatin. Snjome došao dr. Dvorniković³⁰⁶ i gđica Ljubica Mihalić. Gđa Matic je vrlo krasna gospođa, čini se Dvorniković se oko nje vrza(?). Zabavljali smo se vrlo dobro.

26. VIII. Vlakom u 8 s. odveo sam se s Ivom Muhvićem, dr. Krištofom, dr. Gruberom u Vel. Goricu, gdje su nas čekala kola iz Donje Lomnice, kamo smo se odvezli k Dr. Janku Bedekoviću, kot. upravitelju Velikogoričkom.³⁰⁷ Njegova je majka vlasnica plem. dvora u D. Lomnici, nekoć familije Modić.

U D. Lomnici je bilo prošćenje i mnogo naroda. Svečani objed bio u kuriji. Tu sam se pobratio s Karlom Vidmarom, kapelanom Čičkim. Bilo je vrlo veselo i animirano društvo.

Poslije večere odvezli smo se sa Švarićem, župnikom u Odru, jer smo zakasnili [na] vlak. Kod Švarića se nastavilo. Ja sam se oko ½ 11 lego. Logor bio po krevetima [...] i po podu.

27. VIII. Ustali smo dosta rano i krenuli na kolodvor, nu krenuli smo u magli krivim putem i izašli daleko od kolodvora na drž. cestu kod paromlina. Sad smo upravo bježali i sretno uhvatili vlak za Zagreb.

29. VIII. predsjedao sam zmaj. domu odbor. sijelu B.H.Z. Poslije bio zmaj. domijenak. Bio tamo i župnik sobjanski³⁰⁸ Franjo Kiš.

2.-4. IX. Putovao sam sa suprugom i sinom Emilom u Varaždin Lepoglavu Trakošćan i Ivanec

³⁰⁶ Možda filozof Vladimir Dvorniković (1888. 1956.).

³⁰⁷ Janko Bedeković (1885. 1938.). Pravnika i zloglasni upravitelj zagrebačke policije 1924. 1925. i 1929. 1932., upamćen po nemilosrdnim progonoima političkih zatvorenika.

³⁰⁸ Sopje pored Slatine. Župnik Kiš ostao je zapamćen po obnovi tamošnje crkve sv. Marije Magdalene 1914. 1915. godine.

(Vidi: Putovanja)

*Putovanje u
Varaždin Lepoglavu Trakošćan Ivanec
2.-4. IX. 1917.*

God. 1917. Nastojala je slobodno-zidarska loža u Zagrebu izdati povijest slobodno-zidarstva u Hrvatskoj. Pisanje te povijesti bilo je povjereno dr. Ivanu pl. Bojničiću.

On je mnogo samnom o tom razgovarao jer je imao veliko povjerenje u mene, i ja sam mu po koje zrnce pomogao sabrati za njegovo djelo. Historija ne smije biti tjesnogrudna! Dobavio sam mu iz arhiva akademije Jugoslavenske zbirku slobodno-zidarskih spisa koji se ondje čuvaju u posebnom fascikulu. Ove sam je prilikom uređivanja akad. histor. arhiva sabrao u zasebni fascikul. Pomagao sam mu sabrati ilustracije za rečenu povijest.

*Upozorio sam ga na zbirke u Trakošćanu, među kojima bi se moglo pronaći slika za njegovu povijest. Bili su to portreti Josipa Kazimira Draškovića *1714. † 1765. Podmaršal i zapovjedajući general u Erdelju.*

Ivan, njegov sin, pukovnik erdeljske regimente, vel. župan križevačke. Gjuro, sin Ivanov, brat slavnoga Janka. Ivan, pukovnik Gjulajevе regimente, sin grofa Adama, gospodara Klenovnika, Brezovice, Steničnjaka, Rečice, itd.

Napokon slika Klenovnika, Rečice i Trakošćana.

Ove slike su bile od važnosti za rečenu povijest, stoga mi je dr. Bojničić povjerio zadaću, da u Trakošćanu snimim rečeno. Tako je bilo u loži zaključeno i doznačen mi putni predurjam od 40 Kr.

Kr. zem. arhiv izdao mi je u tom pogledu i dekret 31. augusta br: 321. Ujedno se je zem. arhiv službeno obratio na upravu zem. kaznionice u Lepoglavi, da mi u tom pogledu budu na ruku. Zamolba ekspedovana je (...) br: (...).

2. VIII. 1917. Otputovao sam sa suprugom i sinom Emilom u 5 s. jutrom zagorskim vlakom u Varaždin. U Varaždin smo stigli u (...) s dopodne. Pošli smo u grad, gdje smo razgledali grad i crkve, a objedovali smo u Hotel Novak (Divlji čovjek). Poslije toga posjetilismo draguistu(?)³⁰⁹ Petronya u Petrovićevoj ulici, koji nam je pokazao svoje interesantne zbirke starina. Njegova kćerka nam je svirala klavir, vrlo dobra glasoviračica. Dakako, i slastičarnu nijesmo propustili. Iz hotela sam telefonski prizvao Lepoglavu i ravnatelja, prijatelju Dr. Josipu Šabanu najavio svoj dolazak.

³⁰⁹ Valjda drangulistu, sakupljaču drangulija starinara.

Poslije južine u 5s. popodne krenuli smo vlakom preko Biškupca Ivanca u Lepoglavu. Na kolodvoru dočekala nas je gospođa Šabanova, rođena Kukuljević, kći mog prijatelja Božidara Kukuljevića, vlastela u Ivancu. Istim vlakom došao je i superior zagrebačkih opatica Dr. Seigerschmied, koji je također bio prizvan kod Šabana.

Dr. Šabana nije bilo kod kuće, bio je na nekom izletu na međi Štajerskoj. Odsjeli smo kod Šabana, i to u službenoj kući za komisiju. Ja sa suprugom i malim dobio sam sobu za velmožnoga i poglavitoga, g. superior kako ide, sobu presvetloga.

Čekali smo vrlo dugo s večerom jer su držali, da će Šaban skoro doći. Napokon, oko ½ 10 sjeli smo k večeri. Sjajna večera.

Dr. Seigerschmiedu osobito je imponiralo kada sam ja izvadio tubakiru i šnofao daka-ko iz šale on je najme silni šnofadžija. Tako smo se u šnofanju sjajno razgovarali. Tek kasno vratio se dr. Šaban sa [puta].

Zabavljali smo se još dugo. On nije još bio dobio službenu obavijest o mom dolasku, te ju je dobio sutradan. Dragovoljno stavio mi je na raspolaganje zatvorsku kočiju i konje. Žalio je, što ne će moći samnom, jer s Seigerschmiedom i suprugom ima poći u Mariju Bistricu rano jutrom.

3. IX. Fruštukali smo u paviljonu upraviteljeva vrta. Tu je skakala okolo mlada srna „Lacika“ s kojom se je moj sin s djecom dr. Šabana igrao. Dr. Šaban i ostali su već rano jutrom odvezli se kolima u Mariju Bistricu. Počelo je kišiti. Poslije fruštuka odvezli smo se kolima krasnom dolinom Bednje, kroz Bednju u Trakošćan.

Najavio sam se kod upravitelja Karla Ekerta. Vrlo ljubezan stari gospodin, i ljubezna mu supruga. Pozvaše nas na objed. S kaštelanom popeli smo se do grada. Krasni park. Serpentine do gore. Ulazna kula sa dizanim mostom (malo smešna mašinerija) zwinger(?). Druga kapija u sam grad. Cisterna u malom dvorištu. Po stubištu lovački trofeji. Grad pun starina. Obišli sve dvorane. „Ritersaal“, Portretna dvorana, biblioteka, spavaće sobe, jedaća soba, kuhinja etc. Wintergarten. Tajne stube, knjižnica sa rodoslovljem Draškovića. Krasno oružje i starine. Divota što je tu sve sabrano. Navodno sve familijarno. Sve grane Draškovića su ovamo dale svoje familijarne stvari i oružje.

Izgled iz grada na jezero krasan je. Dugo sam trebao, dok sam između one silesije portreta pronašao sve, koje sam traži, tako i grad Trakošćan, Klenovnik, koji su naslikani na rodoslovlju Draškovića XVII. vijeka.

Kad sam gore u gradu dovršio posao, pošli smo k upravitelju na objed. Vrlo dobro objedovali. Poslije sam razgledao vrtljariju i staklenike.

Ekertovi imadu kćer, koja je udata za krapinskog advokata dr. Majcena. Ona već dugo boluje na plućima, te se nalazi u nekom sanatoriju u Beču.

Kaštelan mi je pripovijedao kako je nesretno u lovu zaglavio mladi grof Karlo Drašković. On je pogonio jelena, kojeg je otac mu nastrijelio. Nosio je kratku karabinku tako nespretno na leđima, cijevlju prema napred, i nesrećom zapeo u grmlje, puška opalila i njega zahvatilo zrno. Šteta vele svi tog dobrogra patriote.

Današnji vlasnik grof Ivan Drašković najradije boravi na svojim ugarskim imanjima. U Trakošćanu ga već više godina nije bilo. Supruga mu molila bi bili ovdje. Ona je obljubljena kao dobrotvorka naroda oko Trakošćana. Sad se udaljene parcele imanja prodavaju.

Moju je suprugu kod objeda tako silno zabolio zub, da je ostala ležati u sobi, dok sam ja i gđa Ekert i mali moj Emil pošli dolje razgledati pilanu i pumpu koja tjera iz potoka (jezera) vodu u grad. Po tom smo se provezli po jezeru sve do kioska i ribarske kuće, gdje smo se šetali po krasnoj šumi. Na jezeru progonio nas je stari labud. Jezero je vrlo krasno, a pogled na grad s njega vrlo krasan. Otok jezera trakošćanskoga je potok Bednja. Jezero je navodno puno riba, te se u stanovitom razdoblju otpusti voda, a riba na vozove stavi u trgovine.

Kod pilane na povratku s jezera sastali smo jednog zarobljenog Rumunja s kojim sam razgovarao.

Dok smo se vratili u upraviteljsku kuću, prestala je zubobol moje supruge.

Oprostivši se s Ekertovima vraćali smo se preko Bednje kući. Pogledali smo uz put mjesto.

Vrativši se u Lepoglavu dobavio mi je jedan činovnik kaznionice slane rakije, što je ublažilo zubobolju moje supruge. Šabanovih još nije bilo kod kuće. Večerali smo sami kod njih. Posjetio sam župnika.

4. IX. Ustali smo dosta rano. Kod Šabanovih smo fruštukali. Oni su se kasno u noći sinoć vratili. Dr. Seigerschmied ostao je u Mariji Bistrici.

Oko ½ 10 dovezli smo se sa gospojom Šabanovom u Ivanec. Razgledali smo mjesto i bili kod sv. mise, gdje smo se sastali s gospojicom Marinom Kukuljevićevom. Želili smo posjetiti prijatelja Božidara Kukuljevića, ali ga nijesmo mogli vidjeti, jer je bio kod svoje bolesne od disenterije supruge.

U 12 s. odvezli smo se na kolodvor u Ivancu, od kud smo vlakom krenuli u Varaždin, gdje smo objedovali, te se popoldšnjim vlakom vratili u Zagreb.

7. IX. Poslije podne bio sam vlakom sa sinom Pavlom u Samobor kod župnika Zjalića³¹⁰ u poslu potrage krsnih listova porodice pl. Martinkovića, čije sam plemstvo imao ustanoviti.

8. IX. jutarnjim vlakom u 9 s. otputovao sam u Karlovac. Objedovao sam i večerao kod prijatelja Milana Žugčića, gdje sam pridržan na noćevanju.

9. IX. u 5 s. u jutro sastao sam se na kolodvoru u Karlovcu s prijateljem Tošom Lesićem, s kojim sam krenuo dalje na Kamanje, gdje je bilo prošćenje. Došli smo dosta rano onamo. Pošao sam k župniku Nikoli Grbinu. Prisustvovao svečanoj procesiji.

Ovu svečanost referirao je moj prijatelj Slavo Petrović u „Narod. novinama“. Kod župnika bio sam na objedu, taj je bio sjajan. Bio je tu i tajnik [...] Pavleković i navedeni.

Pod večer se društvo razilazilo, a učitelj Harapin pozivao je Grbina i mene na večer k sebi. Župnik, koji kako znam s učom živi u zavadi, nije hotio poći, a ja nisam mogao, što sam već tri dana trpio od proljeva.

Večerao sam kod župnika i ondje ostao noćevati.

10. IX. Ustao sam rano i pješke pošao na kolodvor te se vlakom u ½ 7 odvezo u Karlovac.

U Karlovcu sam posjetio franjevački samostan, gvardijana Sulovskoga(?). Tu sam se sastao s negdašnjim mojim katiketom O. Žibratom, časnim starcem, još čilim.

I on se je mene sjećao i moje mame, a tome je već 40 godina natrag!

Objedovao sam kod Žugčića i večernjim se vlakom povratio u Zagreb.

18. IX. Vlakom u 8⁵⁰ otputovao sam u Karlovac. Objedovao sam kod prijatelja Žugčića.

U 2²⁰ dalje do Zorkovac Polja i pješke u Treščerovac. Kad sam onamo došao, našao sam kola zapregnuta, jer se je Micek spremao u Zagreb na sjednicu hipotekarne banke. Stigao sam onamo u ¼ 4. On je najme svoju uru mjesto 1 uru po ljetnom vremenu, naravnao za 2 ure napred.

Ja sam mu točno rekao vrijeme, nu on nije vjerovao i počeo grozno galamiti. Nikako si nije dao dokazati da imam pravo pa je držao da je već 5 s. minulo, a vlak da ide po starom. Odvezo se preko Kupe na kolodvor u Zorkovac... i dalje u Karlovac.

³¹⁰ Milan Zjalić (1877. 1931.). Svećenik. Autor nekoliko radova o crkvenoj glazbi. Jedan od utemeljitelja društva Sv. Cecilija i urednik istoimenoga glasila od 1907. do 1913. godine. Član Družbe BHZ-a pod nazivom *Zmaj Lipovljanski*.

Ja sam ostao. Bio sam sa Paulom, koja me je vrlo ljubezno pogostila obilnom večerom.

19. IX. Cijeli sam dan šetao s Paulom po gospodarstvu. Kada sam joj rekao da sutra putujem u Gospić, dala mi je ispeći tustu racu na put. Večernjim sam vlakom otputovao u Karlovac. Noćio sam u Hotelu Centralu.

20.-30. IX. Službeno putovanje u Gospić Otočac Brinje

(Vidi: Putovanja)³¹¹

5. X. Predsjedavao u zmaj. domu odbor. sijelu B.H.Z.

7. X. Na večer u Zmaju pobratio se s Pajom Gašparovićem.

10. X. Društveni sastanak u Zmaju. U ½ 10 na večer ponudio mi građan. odbor dr. Mintas etc. kandidaturu u I. Kotaru grada Zagreba (Frankovci Somekovci). Nagovarao me da primim i dr. Milan Kovačević. Molio sam da mi dozvole dva dana da promislím. U Zmaju pobratio se s Dr. Gjurom Devčićem, advokatom iz Gline.

U Zmaju zavjerio brata 6 brata zmaja (Dr. Devčić, Mangoni(?), Iveković i dr. Jagić, Gašparović i Zmajlović).

12. X. Telefonom do podne na adresu dr. Kovačevića, otklonio zahvalom ponuđenu kandidaturu. Kandidiraju Dr. Rud. Horvata.

16. X. Bio sam sa zmaj. društvom na izletu u Dugomselu kod župnika Pište Horvata i u Božjakovini.

(Vidi: Putovanja)

*Izlet
u Dugoselo i Božjakovinu
16. X. 1917.*

Pozvani smo k župniku u Dugomselu Pišti Horvatu.

16. X. otputovao sam s Dr. Deželićem i Dr. Danom Gruberom osobnim vlakom u Dugoselo. Župnikova kola dočekala su nas na kolodvoru te smo se povezli u župni dvor. Tu smo malo fruštukali kolače i šljivovicu a potom smo se odvezli s njime u Božjakovinu, gdje nam je upravitelj pokazivao i tumačio uredbe zem. urednoga gospodarstva. Gledali smo štale, tvornicu špirita i tvorenje ulja iz bućinih koštica. Po tom smo se vratili u Dugoselo.

³¹¹ Izvještaj s puta nije sačuvan.

Prijatelj Miško Pavlić uputio se je, međutim, iz Zagreba pješke u Dugoselo. Župnik mu ususret poslao Gigg³¹² i gle oko podneva osvanuo Miško.

Kod župnika imali smo sjajan objed. Podvečer pokazao nam je župnik svoje konje. On se bavi konjogojstvom. Dogovorili smo se, da ćemo učiniti izlet na Prozorje, do stare napuštene crkve. Župnik mi ponudio konja, da jašim do gore, dok će on s Gruberom, Deželićem i Pavličem doći zamnom pješke... Nakon 24 godine opet sam jednom sjedio na konju! Pošao sam i gle, odmah sam ulovio tempo. Odjašio sam prema Prozorju. Jašući cestom uzbrdo uz neku klijet, začujem zvati moje ime. Bio je to vijećnik sudb. Geno Knežević, koji se nalazio u velikom društvu u klijeti načelnika Obada u berbi. Morao sam saći s konja i poći u paviljon na čašu vina, dok dođe moje društvo. Kad su svi došli, pošli smo gore do crkve. Već se hvatao mrak. Tu jašući gore činio sam na konju vratolomne vježbe. U kasu okrenuo sam se u sedlu natrag, kleko sam na sedlo, pače i na čas se uspravio! Svi se čudili mojoj vještini.³¹³ Pustio sam i Deželića da jaši, nu nakon par koraka zvao je u pomoć.

Razgledali smo crkvu i krasan pogled odozgor što se pruža. Na povratku svratili smo se opet k društvu u načelnikovu klijet. Bila je tamo i gospoja, te smo morali sjesti k stolu i s društvom večerati. Vrlo ugodno.

Kad smo stigli u župni dvor smo opet večerali, a onda se je dio društva kartao, dok sam se ja zavukao na divan i spavao. Čekali smo na odlazak. Tek oko 1 sat smo pošli u noći na kolodvor i oko 2 s. krenuli prema Zagrebu.

Tako smo 17. X. u ½ 3 u jutro stigli u Zagreb. Dobre volje.

21. X. Predsjedao u zm. Domu odbor. sijelu B.H.Z. Utvrdili program slave otkrića spomenploče Borojevića u Mečenćanima.³¹⁴ Meni i 5 torici B.H.Z. kreditiran efektivni trošak za put onamo.

23. X. Bili kod mene na večeri Ivo Jakovčić župnik u. m. iz Beča i Dr. Vel. Deželić. Ugodno se zabavljali.

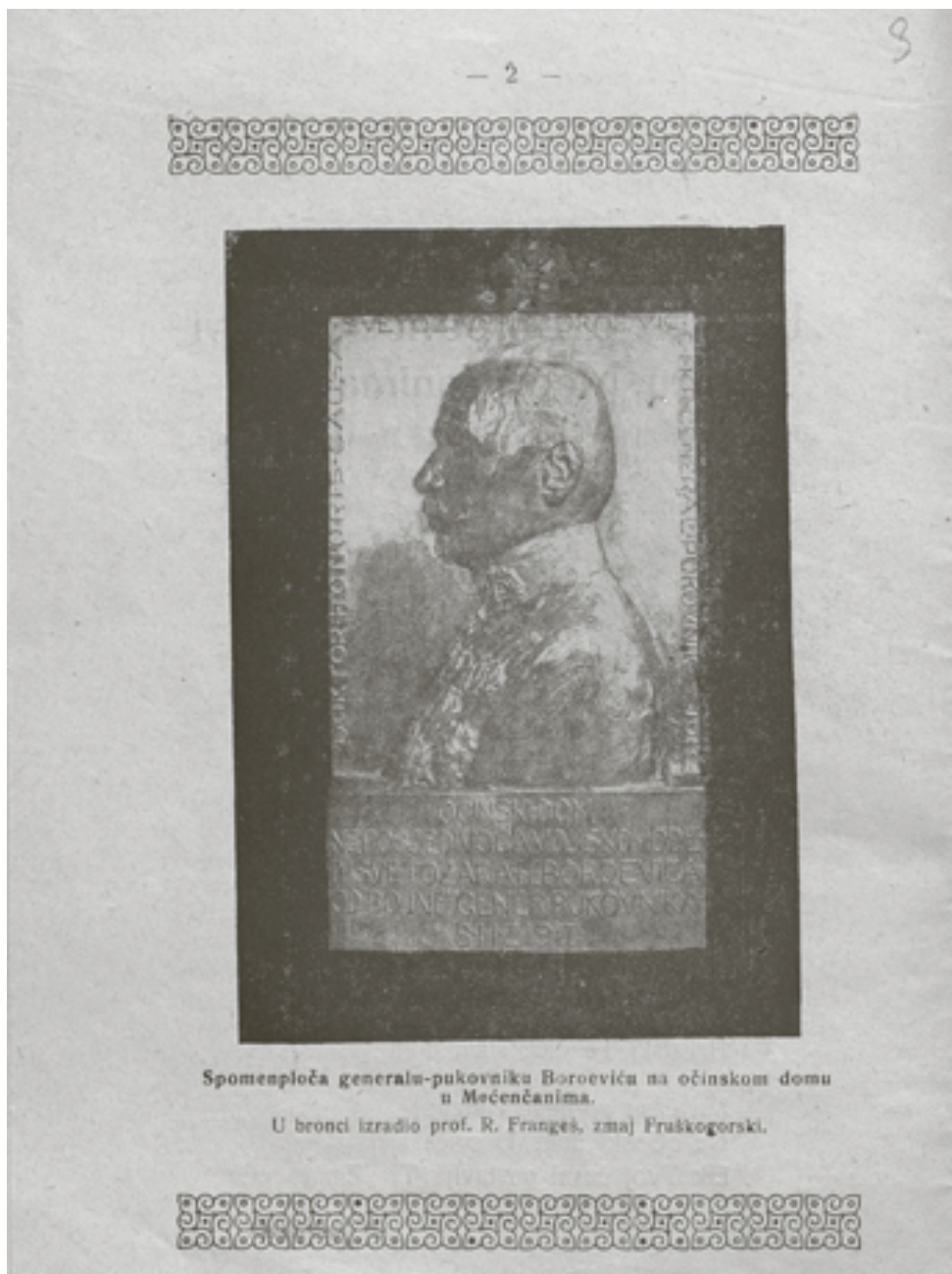
24. X. Po podne u društvu kod Hajdukovića. Ja kuhao večeru izvrsni gulaš. Pobratio se sa liječ. dr. Milanom Milačićem. Bio Deželić, Širola, Muhvić...

26. X. u 8 s. u jutro odputovao sam vlakom s R. Frangešom i Stj. Širolom put Kostajnice. U Sunji smo objedovali. Snama pošlo nekoliko vojnika koji su nosili bronzanu ploču Borojeviću.

³¹² Jednozaprężna, otvorena laka kočija.

³¹³ Laszowski je doista bio izvrstan jahač (i lovac). U mladim je danima najviše vremena provodio upravo u spomenutim aktivnostima. Osobe iz njegove okoline zbog toga su bile nemalo začuđene kada je umjesto vojničkoga (po uzoru na oca) izabrao prvo liječničko, a zatim i pravničko zvanje.

³¹⁴ O otkriću spomen-ploče feldmaršalu Svetozaru Borojeviću Družba je tiskala i brošuru naziva *Izvjestaj o Borojevićevoj slavi u Mečenćanima*, Upravni odbor „B.H.Z”, Zagreb, 1917.

Fotografija spomen-ploče S. Borojevića koju je Družba Braća Hrvatskog Zmaja postavila na Borojevićevu rodnu kuću u Mečenčanima 28. listopada 1917. godine HR-HDA-806. Emilij Lazowski, 1.4.13. Dnevnik 1917.

Oko podne prispjeli smo u Kostajnicu. Dočeka nas Ante Vugrin i Nikola Novaković. Frangeš je pošo radno u Mečencane.

Ja i Širola smo ukonačeni kod Vugrina. Uređivali smo za slavu sa mjesnim odborom i predstojnikom J. Lovrišakom.

Na večer bili veseli u gostionici „Na Skadru”.

27. X. Probudio se u ½ 7 i upitam Širolu „Bog zna šta radi naš Frangeš? Jeli živ? ” On odgovori „Bog zna nisu li mu ukrali Boroevića.”

Popodne smo se s predstojnikom odvezli u Mečencane. Frangeš je već ploču pričvrstio i lijepo okitio.

Frangeš vrlo hvali Mečencane, kao dobre i poštene ljude.

Pripovijedao mi, da je jutros jedna pastirica tjerala koze na pašu. Vjetar je duvao i pred njom oborio jednu dunju na zemlju. Frangeš joj doviknuo „Momo pala ti dunja”. Ona digne dunju i dade je Frangešu „Nije meni gospodine, već vama.” Koliko poezije!

Frangeš je stanovao kod Lazića(?), te mu je u jutro služavka donijela dvije lijepe jabuke. Kako Frangeš reče: „lijepe i okrugle kao njene grudi.” Mi smo se vratili pod večer u Kostajnicu. Frangeš ostao u Mečencanima. Pozivao honoracije u Bos. Kostajnici.

Vesela večer u „Skadru”.

28. X. Pošo ja i Širola dočekati učesnike iz Zagreba. Došla i moja supruga.

Kad smo se vozili u Mečencane, ulovio sam vrlo loša kola.

Dr. Šafar pokazao mi svoj govor. Pošto je bilo nekoliko pogibeljnih pasusa naročito protiv Srba to sam mu taj cenzurirao i brisao ono što bi moglo smutiti i on se je pokorio.

Svečani objed u gostioni, ja sjedio nasuprot generalu Šmardi.³¹⁵

Vodio otkriće spomenploče.

Poslije otkrića smo se kolima vratili u Kostajnicu. Svečani [...] u Centralu. Noćio sa suprugom u Centralu.

(Vidi ostalo u spomenspisu)³¹⁶

29. X. Kiši užasno, Gablovao u Kostajnici i vlakom o podne vraćao se sa suprugom kući. U Sunji objedovali i južinali.

U 8 s. na večer stigli smo u Zagreb.

³¹⁵ Vjerojatno Karl Šmarda, zamjenik načelnika Domobranskoga distrikta zapad Zagreb.

³¹⁶ Navedeni zapis nije sačuvan.

2. XI. Popodne bio sam s Muhvićem, dr. Deželićem i Fr. Šabanom kod Ferkovića u Černomercu. Na povratku navratili smo se k Vlahoviću u domobransku vojarničku kantu. Ondje večerali. Došao je i dr. Jurica Devčić, pobočnik ppukov. Stancera.³¹⁷ Oko 10 ½ s. otišli smo s njime u njegov stan u Donjoj Ilici. Ondje pili čaj i vino. Šaban bio vrlo tronut. Oko pred ponoć kretali smo kući. Šaban je bio tako tvrd, da smo ga ja i Velimir morali među sobom voditi.

Baš o po noći došli smo pred ljekarnu Gayerovu u Ilici. Tu nam se Šaban srušio i nas povukao [sa] sobom. Tom prilikom udario sam licem o asfalt, tako da sam par dana nosio užasnu modricu na lijevom oku.

Kako bi Šaban došo kući, ne znam, za to sam ga uzeo k sebi, gdje je spavao na divanu.

Baš onaj čas kada se ta katastrofa dogodila bila je nekaka užasna detonacija. Nisam znao gdje je to bilo...

8. XI. *Inventa documenta de perfidia.*³¹⁸

9. XI. Bio pozvan na objed k Boži Gaju. Slavili imendan njegov. Tamo bio i Gašo(?) Dević s kojim sam se pobratio. Vrlo veseo dan, makar duša plače...

10. XI. *De perfidia tractavi cum amico. Porrexii litteram ad conspirationem.*³¹⁹

11. XI. *In auxilium vocavi custodes securitatis et detectirem Jurić.*³²⁰

14. Predsjedao u zmaj. domu zmaj. odbor. sijelu.

16. XI. Naručio me Micek popodne u hipotekarnu banku. Došao sam oko 5 s. Tu mi je držao oštru prodiku, jer se je našlo ljudi koji su me kod njega optuživali nepravom zbog pijanstva. Spočitnuo mi da sam zapao u dugove rad pijanstva s mojim ortacima Deželićem, Širolom itd.

Mogu na poštenje reći, da to ne stoji. Prilike života ne dozvoljavaju najmanje meni, da pijančujem.

Ja sam mu odgovorio, da to nije istina, nu on ostao kod svoga. Ova nepravda bila mi je vrlo gorka.

³¹⁷ Slavko Štancer (1872. 1945.). General. U A-U vojsci napredovao do čina pukovnika, a uspostavom NDH-a imenovan je zapovjednikom svih kopnenih snaga u činu pješačkoga generala.

³¹⁸ Pronađeni dokumenti o izdaji.

³¹⁹ O izdaji sam raspravljao s prijateljem. Predao sam pismo za urotu.

³²⁰ Ispravno bi bilo: *In auxilium vocavi custodes securitatis et detexi Jurić.* ("U pomoć sam pozvao čuvaru sigurnosti i razotkrio Jurića").

Na koncu dao mi je 5000 Kr. s riječima „Uredi svoje neprilike i čuvaj se dalje lošeg društva.“

Prvi momenat nisam hotio primiti nu konačno sam primio i mu se zahvalio.

Ovim novcem platio sam 3639.55 Kr. dugova, čime mi je mnogo olahknulo(?).

Bog mu platio!

Moram priznati bio sam u vrlo lošim materijalnim prilikama. U ovoj svoti plaćenih dugova, platio sam i dug banki što sam se zadužio prigodom udaje moje kćeri.³²¹

21. XI. Na večer bio sam u Zmaju. Pobratio se sa župnikom Stj. Zagorcem i dr. Gustavom Bazalom. U Zmaju zavjerio: Zagorca, dr. Riessnera, August. Bazalu.

28. XI. Na večer bio sam na zmaj. domijenku u Zmaju. Slavili smo 50-godišnjicu našeg protonotara Stj. Širole. Obdarili smo ga raznim. Dr. Gj. Devčić darovao mu vreću brašna. Ja sam ga govorom pozdravio. Bilo vrlo veselo.

29. XI. Bio sam na večeri kod Hajdukovića, koja je bila priređena u čast oprosta prijatelja i zmaja Gjura dr. Devčića, koji odlazi na talijansku frontu.

Bilo je tu do 30 osoba, mnogo časnika i glazba domobranska s Muhvićem. Bila obilna i sjajna večera. Bio i Deželić etc. Trajala

30. XI. do jutra. Ja sam u 4 s. otišao kući. Pobratio sam se s majorom Božom Zvekićem, župan. veterinarom Fran Lisakom, kapetanom Danom Ivakićem, majorom Dragom Karlićem, Dr. Milanom Marićem voj. liječnik, Milanom Stepanović, nadpor., Pepom Zaićem, domobr. taburom.³²²

Vrlo vesela zabava!

Danas težak dan, vrlo izmučen.

12. XII. Na večer bio na zmaj. domijenku. Bila tamo kao gost dr. Zdenka Smrekar. Zabava se otegnula do na Lucijino.

13. XIII. Do podne, 11 s., otputovao sam sa sinom Nikicom vlakom na Rijeku k mojoj kćeri Feodori.

16. XII. Bili svi na Kantridi u Istri!

17. XII. Popodne u 1 s. otputovao kući u Zagreb. Stigao u ½ 9 u Zagreb. Dobro mi čini mali taj oporavak. Potrošio 33.54 Kr.

³²¹ Dakle, još 1910. godine.

³²² Bubnjarem?

20. XII. Na večer oputovao vlakom do Koprivnice. Čekao u čekaonici. Užasna noć.

21. XII. $\frac{1}{2}$ 5 u jutro krenuo vlakom u Đurđevac, kamo [sam] stigao oko $\frac{1}{2}$ 7 u jutro.

Pošao sam k Ivanu Jančijinu(?), znancu. On me pozvao na objed. Obavljao za njega neke stvari, da ga oslobodimo od vojništva. Raspravljao o tom sa predstojnikom Taunhoferom. Nabavio mnogo živežnih namirnica.

Na večer u 7 s. oputovao iz Đurđevca u Koprivnicu, dugo čekao na priključak.

22. XII. u $\frac{1}{4}$ 4 u jutro stigao u Zagreb.

26. XII. Zima, snijeg. U 10 s. u jutro, dočekao na kolodvoru punicu, šogora Teodora i baronesu Tiliku Clauer. Ovi potonji su odsjeli u Hotel Imperialu, a punica kod nas.

Popodne bili Krištofovi kod nas.

30. XII. U jutro [u] 8 s. odvezo se [s] društvom do Velike Gorice i dalje u D. Lomnicu k Dr. Janku Bedekoviću, gdje je bio neki crkveni god. Veliko društvo ondje. Pobratio se sa dr. Vikt. Barićem, liječnikom, File Šestićem, predstojnikom, File dr. Jurčićem, sucem, Fran Krausom, župan. perovođom, kapelanom Vladom Borošom. Bilo vrlo veselo. Na večer se vratio kući.